
Ocene in poročila

Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848-1867, Einleitungsband, Wien 1970, 131 strani.

Pred skoraj četrto stoletje je izšel uvodni zvezek velike serije izdaje virov *Die Protokolle des österreichischen Ministerrates 1848-1867*, ki še vedno izhaja in bo zaključena šele čez nekaj let. Zato tudi ni neustrezno, da o njej obširneje poročamo. Pri tej izdaji virov zasedanj avstrijskega ministrskega sveta, torej vlade, so se sicer obravnavala predvsem vprašanja, ki so bila važna za dogajanje v celotni monarhiji, včasih pa zasledimo tudi obravnavanje vprašanja pri nas ali našega ozemlja, seveda pa sodi tudi celotna problematika notranje in zunanje politike monarhije v širši sklop slovenske zgodovine. Omeniti in poudariti pa je potrebno tudi to, da je iz izdaja teh protokolov tudi metodološki vzorec za kritično izdajo virov moderne dobe in tudi s tega vidika je za slovenske zgodovinarje pomembna, saj se prav pri izdajah virov moderne dobe pojavljajo številna vprašanja in problemi, ki jih pri srednjeveških virih ni. Ker bo celotna edicija obsegala več kot dvajset knjig, sem se odločil, da najprej poročam o uvodnem zvezku, v naslednjih številkah Prispevkov pa še o ostalih zvezkih edicije, ki je sicer razdeljena na šest delov.

Najprej kratek historiat. Sredi junija 1967 je oživel avstrijski komite za izdajo protokolov ministrskega sveta, ki ga je vodil zdaj že pokojni profesor dunajske univerze Friedrich Engel-Janosi. S podporo ministrstva za vzgojo in izobraževanje je bila ustanovljena posebna delovna skupina, ki naj bi usmerjala izdajanje, praktična izvedba pa je prišla v roke avstrijskega inštituta za vzhodno in jugovzhodno Evropo na Dunaju. Sama izdaja se je porodila že kakšno leto prej, ko je madžarska akademija znanosti izdala publikacijo o zapisnikih skupnega ministrskega sveta avstroogrske monarhije za čas prve svetovne vojne, ki jo je pripravil Miklós Komjáthy. Junija 1968 so se zgodovinarji Avstrije in Madžarske domenili, da bodo ministrske protokole izdali v dveh serijah, pri čemer bo mejnik 7. februar 1867, ko je odstopil ministrski predsednik Belcredi. Čas od 1848 do konca Belcredijeve vlade bo izdala avstrijska stran, madžarska pa čas od tedaj do konca monarhije, s to izjemo, da bodo avstrijski zgodovinarji izdali še protokole od 1871 do 1883, to je nastopa Andrásyjeve vlade novembra 1871 do oktobra 1883, ko je bil sklenjen sporazum z Romunijo. Avstrijski del serije nosi naslov, kot je zapisan v naslovu, madžarski pa *Die Protokolle des gemeinsamen Ministerrates der österreichisch-ungarischen Monarchie 1867-1918* in bo izšel v okviru madžarske akademije znanosti. Madžarski zvezki bodo izšli tudi v nemškem prevodu.

Prvi, torej avstrijski del je razdeljen na šest delov, po ministrskih predsednikih. Uvodnemu zvezku sledijo zvezki o vladah v času revolucije, natančneje od 20.

marca do 21. novembra 1848; iz tega dela ni izšel še noben zvezek. Podobno je z drugim delom; obsega vlado kneza Schwarzenberga in sega do srede maja 1852. Tretji del obsega vlado ministrskega predsednika Buol-Schauensteina do 17. maja 1859. Od tega dela je doslej izšlo pet zvezkov, ki segajo časovno do začetka februarja 1857. Četrty del zajema čas vlade Rechberga do 4. februarja 1861, ni pa še izšel noben zvezek. Skoraj končan je peti del, ki obravnava vlado nadvojvode Rainerja do 26. junija 1865 in Mensdorffa do 27. julija 1865, doslej pa je v sedmih zvezkih obdelal čas do 23. maja 1865. Zadnji ali šesti del bo obravnaval protokole Belcredijevega kabineta do 7. februarja 1867 in je tudi že začel izhajati; izšla pa sta dva zvezka, ki segata do začetka leta 1867. V začetku načrtovana izdaja 15 knjig že zdaj obsega 14 zvezkov, pa se trije deli niso še niti začeli.

Uvodni zvezek poleg historiata edicije izpod peresa Engel-Janosija vsebuje temeljito razpravo Helmuta Rumplerja, ki na skoraj sto straneh analizira nastanek, razvoj in funkcioniranje ministrskega sveta od nastanka v času revolucije 1848 do nastopa dualizma. Rumpler posebej poudarja boj med cesarjem in ministrskim svetom, ki se je od poskusa ustavne protiuteži cesarju do leta 1852 razvil v izvršilni organ monarhove volje. Zelo zanimivo je opisan ustroj in delovanje vladne pisarne, nastanek protokolov, kdo in kako jih je vodil, pisal, kdaj in kako so dobili svojo končno obliko, potem o jeziku in pisavi, pa o oblikah in sploh razvoju protokolov, katerih čistopis je potem postal ali vsaj skušal postati vzorec za poročila nižjih upravnih organov. Nazadnje je podan način transkripcije, pisave imen, ločil, posodobljenje jezika, kakor je to sprejela komisija za objavo protokolov. Waltraud Heindl je dodala seznam in opis vlad in razdelitev ministrstev pa tudi personalnega stanja pisarne ministrskega sveta oz. ministrske konference za celotno razdobje 1848 do 1867, kar je zelo pregledno in natančno predstavljeno v štirih tabelah. Poleg registra so dodane še štiri fotoreprodukcije različnih tipov protokolov, iz katerih je optično razviden razvoj. V uvodnem zvezku se predvsem seznanimo s pomenom in problematiko te edicije, ki vsekakor opravičuje velike napore in akribijo, kar je razvidno potem v ostalih zvezkih, ki bodo ob zaključku predstavljali eno temeljnih hevrističnih objav za zadnjih sedem desetletij habsburške države.

Franc Rozman

A n d r e j S t u d e n: *Pednarca, ksel, kelnerca, žnidar; Socialnozgodovinska analiza izvora in poklicne strukture stanovalcev izbranih ljubljanskih ulic iz let 1869-1910*. Ljubljana, Zgodovinski arhiv, 1993. Gradivo in razprave 13, 228 strani.

Konec preteklega leta se je na slovenskem knjižnem trgu pojavilo novo delo s področja zgodovinpisja, ki zbuja pozornost že s svojim nevsakdanjim, nenavadnim in tudi nekoliko skrivnostnim naslovom. Podrobnejša opredelitev vsebine knjige je pojasnjena v podnaslovu, iz katerega razberemo, da gre za zgodbo o